

Julkisen talouden suunnitelma

Valtiovarainvaliokunta / Sivistysvaliokunta

Suomi tarvitsee koronakriisistä selviämiseen kasvun siemeniä hätäavun lisäksi. Hallitus on huhtikuun kehysriihessä pyrkinyt turvaamaan työnsä menettävien toimeentuloa sekä yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden toimintaa. Seuraavassa vaiheessa Suomea tulee vahvistaa korkean osaamisen yhteiskuntana, joka elää innovaatioista. Samalla on keskityttävä uuden kestäväen kehityksen talouden rakentamiseen.

On suuri vaara, että Suomi ajautuu edessä olevan taantumun jälkeen vielä syvempään osaajapulaan kuin 2010-luvulla talouden kääntyessä nousuun. Koulutus, jatkuva oppiminen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on nähtävä keskeisinä työllisyystoimina kaikilla toimialoilla.

Tavoitteeksi on asetettava, että elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudelleen rakentaminen koronakriisin jälkeen vie Suomea kohti digitaalista, hiilineutraalia ja ilmastokestävää taloutta. Tämän perustana on osaaminen. Tulevan rakennerahastokauden on tuettava näitä tavoitteita.

Ensimmäisessä vaiheessa on turvattava satojen tuhansien työnsä menettävien ja lomautettavien mahdollisuudet osaamisen uudistamiseen. Tämä edellyttää merkittäviä lisäyksiä jatkuvan oppimisen rahoitukseen korkeakouluille, ammatilliselle koulutukselle ja työvoimakoulutuksessa.

Opetushallituksen ja elinkeinoelämän järjestöjen ennakkointityö viestii, että työelämässä tarvitaan entistä enemmän korkeakoulutettuja. Tämä tarkoittaa, että nuorten lisäksi yhä useammalla aikuisella on oltava mahdollisuus korkeakoulutukseen työuransa varmistamiseksi.

Työttömyyden nopea kasvu tarjoaa erinomaisen hetken laajalle osaamistason nostolle. Tähän pitää tarjota mahdollisuus koko väestölle kaikkien koulutustasojen kautta hyödyntäen tutkintokoulutusta, jatkuvaa oppimista ja henkilöstökoulutusta.

Painopisteenä on oltava työikäisten osaamistason nostaminen, vastaamaan työelämän nousevaa vaatimustasoa. Uusissa työpaikoissa vaaditaan aiempaa korkeampaa koulutusta. Tätä kehitystä koronaepidemia ja sen tuoma lama eivät muuta.

Osaamistason nostaminen synnyttäisi pitkäkestoista kilpailuetua suhteessa maihin, joissa vastaavaa ei tehdä. Koulutustason nosto edellyttää resursseja, joiden käyttö on ymmärrettävä investointina Suomen tulevaisuuteen. Ammattikorkeakouluilla on keskeinen tehtävä suomalaisten osaamistason nostossa ja osaamisen jatkuvassa uudistamisessa tulevaisuuden työelämän tarpeisiin niin korkeakoulutettujen kuin ammattikoulutettujen osalta.

Toisessa vaiheessa on tuettava yritystoiminnan elpymistä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoituksella, joka tukee yritystoiminnan palautumista ja uusiutumista. Erityistä huomiota tulee kohdistaa pk-sektorin ja mikroyritysten toimintaedellytyksiin akuutin tilanteen mentyä ohi. Ne tulevat tarvitsemaan tukea uuden liiketoiminnan suunnitteluun, tuote- ja palvelukehitykseen digitaalisen liiketoiminnan mahdollisuudet.

Kaikki maakunnat kattava ammattikorkeakouluverkko on yhteiskunnalle oiva työkalu tähän. Ammattikorkeakoulujen tehtäväksi on muodostunut erityisesti pk-sektorin kehityksen ja

kansainvälistymisen tukeminen. Ammattikorkeakoulujen lakisääteistä aluekehitystehtävää on vahvistettava rahoituksella.

Koronatilanne on synnyttänyt globaalin epäjatkuvuuskohdan, joka tulee jakamaan TKI-työn toteutuspaikkoja uusiksi yrityskannan uusiutuessa. TKI-tiekartassa on suunniteltu useita työkaluja, joilla voitaisiin nopeasti puuttua TKI-työn vahvistamiseen kansainvälisessä viitekehyksessä, joten se kannattaa laittaa nopeutetusti käytäntöön, ja huomioida ko. toimenpiteet TEM:n ja OKM:n kehyksissä.

Kaikki ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat valmistelleet yhteistä korkeakoulutuksen digivisiota, jonka tavoitteena on avata oppimisen kansalliset tietovarannot yksilön ja yhteiskunnan käyttöön. Digivision tavoitteena on tehdä suomalaisesta koulutuksesta globaali edelläkävijä avaamalla oppijan käyttöön data hänen omasta oppimisestaan. Kyse on keskeisestä kansallisesta tietojärjestelmähankkeesta (luku 5.3.2), jota korkeakoulut valmistautuvat toteuttamaan opetus- ja kulttuuriministeriön sekä CSC -Tietotekniikan keskus oy:n kanssa.

Arene korostaa, että kriisistä irtautumisen ja jälkihoidon ratkaisuja tehtäessä on muistettava, että korkean osaamisen yhteiskuntana Suomi elää innovaatioista. Toimenpiteitä ja resursseja tule suunnata ensisijaisesti näitä tukevaan osaamistason nostoon sekä TKI-työhön, ei perinteisiin "siltatyömaihin", joilla lisäksi enemmistö työntekijöistä tulee muualta kuin Suomesta.